

Ἀπὸ τὴν μίνησιν τῶν Ἰδεῶν

ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΗ ΕΚΠΟΜΠΗ ΤΗΣ 6.10.1960

Ὑπὸ τοῦ κ. ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗ

Μ' ὅσα κι' ἂν συμβαίνουν στὸν παγκόσμιο πνευματικὸ στίβο, σ' ὅλες τὶς χῶρες, ἐκεῖνο πὺ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι τὸ κύριο γνώρισμα τῆς ἐποχῆς μας εἶναι ἡ διαμάχη μεταξὺ τῶν φιλελευθέρων καὶ τῶν ὀλοκληρωτικῶν λεγομένων ἰδεῶν. Τὰ πάντα ἀνάγονται σ' αὐτὴ τὴ διαμάχη: πολιτική, κοινωνιολογία, διπλωματία, συζητήσεις γιὰ τὴν εἰρήνη, συζητήσεις γιὰ τὴν τέχνη ἰδίως καὶ τὴν φιλοσοφία. Ὁ ὀλοκληρωτισμὸς ἔχει τὸ πνευματικὸ του ὄπλοστάσιο, τὸ ἴδιο καὶ ὁ φιλελευθερισμὸς. Μιὰ ἀπὸ τὶς κύριες διαφορὲς τους, εἶναι ἡ ἔξις: ὁ ὀλοκληρωτισμὸς, δὲν παραδέχεται τὴν αὐτονομία τοῦ πνεύματος. Ὁ φιλελευθερισμὸς, ὄχι μόνον τὴν ἔχει γιὰ βάση, ἀλλὰ καὶ τὴν πραγματοποιεῖ καὶ τὴν χρησιμοποιεῖ σὲ ὅλες του τὶς πνευματικὲς, ἐπιστημονικὲς καὶ καλλιτεχνικὲς ἀναζητήσεις. Θυμᾶσαι εἰκόνα αὐτῆς τῆς πνευματικῆς ἐλευθεριότητος, νὰ ποῦμε, εἶναι τὸ βαρυσήμαντο καὶ συνθετικὸ σύγγραμμα τοῦ κ. Κώστα Παπαϊωάννου, «Ἡ Γένεση τοῦ Ὀλοκληρωτισμοῦ», αὐτὸς ὁ τόμος τῶν τετρακοσίων πενήντα μεγάλων σελίδων, πὺ ἐξεδόθη σὰν ἕνατο δημοσίευμα ἀπὸ τὸ Κέντρο Κοινωνικῶν Σπουδῶν τῆς Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς. Μεγάλη, μείστη εἶναι ἡ συμβολὴ τῆς Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς στὴν ἐπιστημονικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη τῆς χώρας μας, γιὰ τὴν ὁποία θὰ πρέπει νὰ γίνει κάποτε εἰδικὸς καὶ ἀρμόδιος λόγος. Πολυπληθῆ, καὶ πολύμορφα, ὑπεύθυνα καὶ συγχρονισμένα τὰ δημοσιεύματά της. Ὑποδειγματικὸ τὸ περιοδικό της καὶ τὰ εἰδικὰ τεύχη πὺ ἐκδίδει κάθε τόσο. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ δημοσιεύματα καὶ τὸ ἐπιβλητικὸ σύγγραμμα τοῦ κ. Κώστα Παπαϊωάννου.

Ὁ κ. Παπαϊωάννου πὺ εἶναι ἐγκατεστημένος στὸ Παρίσι, εἶναι ἐπιστήμων πολυγραφώτατος. Ἀπὸ τοὺς τίτλους τῶν μελετῶν του καὶ τῶν θεμάτων του, μποροῦμε νὰ πάρουμε μιὰ ἰδέα τῶν γενικωτέρων πνευματικῶν του ἐνδιαφερόντων. Εἶναι οἱ ἐργασίες: «Σωκράτης ὁ βνήσκων», «Πλάτων ὁ εἰδῶς», «Ἡ κρίση τοῦ ἐπαναστατικοῦ σοσιαλισμοῦ», «Τὸ οὐμανιστικὸ πρόβλημα στὸν 20ον αἰῶνα», «Τὰ νέα προβλήματα Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς», «Τὸ σχέδιο Σουμάν», «Ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἴσκιος του», «Κόσμος καὶ ἱστορία», «Ἡ θεωρία τῆς Κοινωνικῆς πάλης», «Βιομηχανία καὶ Κοινωνία». Καὶ τώρα σ' αὐτὲς τὶς ἐργασίες προστίθεται ὁ ὄγκος καὶ ἡ σημασία τῆς «Γένεσης τοῦ ὀλοκληρωτισμοῦ». Δὲν εἴμαστε εἰδικοί γιὰ νὰ τὸ κρίνουμε ἀπὸ κάθε του πλευρὰ, ὅμως νομίζουμε πὺ ἕνα τέτοιο ἔργο πρῶτη φορά βλέπει τὸ φῶς στὴν Ἑλλάδα.

Τὸ μεγάλο θέμα πὺ ἐπεξεργάζεται συστηματικὰ, τὸ ἀντιμετωπίζει ἀπὸ κάθε πλευρὰ: ἱστορικὴ, οἰκονομικὴ, κοινωνιολογικὴ, φιλοσοφικὴ. Προσθέτει ἄφθονα στοιχεῖα στατιστικῆς, καὶ ἄλλα, καὶ ἀναφέρεται σὲ θεμελιώδη ἀξιώματα καὶ περικοπὲς ἀπὸ τὰ πλέον θεμελιώδη συγγράμματα τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν κριτικῶν τοῦ ὀλοκληρωτισμοῦ. Ὁ κ. Παπαϊωάννου προβαίνει σὲ μιὰ ἀδυσώπητη ἀλλὰ ἐπιστημονικὴ κριτικὴ τοῦ ὀλοκληρωτισμοῦ. Τὸν παρακολουθεῖ σὲ ὅλες του τὶς φάσεις, ἰδίως στὴν περιοχὴ ὅπου ἀνεπτύχθη καὶ ἐξελείχθη ὡς τὸ σημερινὸ σοβιετικὸ καθεστῶς. Οἱ ὁπαδοὶ τοῦ ὀλοκληρωτισμοῦ, δὲν θὰ εἶναι καὶ πολὺ εὐχαριστήμενοι ἀπὸ τὴν κριτικὴ αὐτὴ ἐξεικόνιση τῆς κοσμοθεωρίας τους. Ἀλλὰ ὄλοι οἱ ἐλεύθεροι πνευματικὰ ἄνθρωποι θὰ ἀντλήσουν πλοῦσια στοιχεῖα καὶ γερὰς ἀπόψεις γιὰ νὰ στηρίξουν τὴν πίστη τους στὴν ἀνεξαρτησία τοῦ ἐπιστημονικοῦ πνεύματος, τὴν πίστη τους πὺ ἡ ἱστορία εἶναι, κατὰ κύριο λόγο, δημιούρ-